

ØREBLADET

Medlemsblad for

Trøndelagsavdelingen av Norsk Botanisk Forening

Årg. 8

Nr. 2 – 2005

OREBLADET

Orebladet utgis av:

Norsk botanisk forening, Trøndelags-
avdelingen (NBF-TLA)

Postadresse: Vitenskapsmuseet
Seksjon for naturhistorie
7491 Trondheim

Besøksadresse: Erling Skakkes gt. 47A
ISSN 1501-4924

Redaktør

Svein Terje Båtvik

Abonnement

Bladet utgis med to nummer i året. For
medlemmer av Trøndelagsavdelingen
av NBF inngår Orebladet i
medlemskapet.

Abonnementspris for ikke-medlemmer
er for 2005 kr. 75,-.

Manuskripter

Manuskripter kan sendes som Word-fil
(versjon 2000 eller eldre), gjerne som
vedlegg til e-post, til:

nbf.tla@vm.ntnu.no eller til
svein-t.batvik@dirnat.no.

Bruk skrifttype Times New Roman i
størrelse 12 gjennom hele teksten.
Enkel linjeavstand. Overskrifter
utheves. For de som ikke har tilgang på
PC kan manuskripter sendes
maskinskrevet eller tydelig
håndskrevet.

Norske plantenavn skal brukes der
disse finnes. Eventuelle latinske navn
skal stå i kursiv etter det norske navnet
uten bruk av bindestrek eller parentes.

Illustrasjoner

Redaksjonen ønsker illustrasjoner i
form av strektegninger, diagrammer og
foto (både papirkopier og dias). Merk
foto som skal returneres med navn og
returadresse.

Frist for manuskripter

Vårnummer: 1. april

Høstnummer: 1. november

Styret i NBF-TLA:

Arne Sigurd Odland (leder)

Egil Ingvar Aune (sekretær)

Linda Dalen (kasserer)

Marthe Gjestland

Trygve Kjellsen

Berit Forbord Moen

Ekspertkomiteen:

Anders Lyngstad

Thyra Solem

Dag-Inge Øien

Forsidebildet viser en stivsvæve
Hieracium laevigatum coll. som
omtales i en ny artikkel om
svæver i dette nummeret av
Orebladet.

Foto: Svein Båtvik

Tegningene i bladet er laget av
Dagny Tande Lid og er gjengitt
med tillatelse.

Lederen har ordet:

Med rike botaniske feltminner, forhåpentlig godt bevart på netthinnen, ønskes alle lesere vel møtt til nytt nummer av Orebladet. De blomsterinteresserte kan nå trygt skifte fokus. Fra å studere og beundre levende planter utendørs beveger vi oss til et spennende møteprogram. Botanisk forenings foredragsserie i vinterhalvåret 2005-06 inneholder varierte tema, både faglig og geografisk. Tidspunkt for møtene er første mandagen hver måned klokken 19.00 og vil foregå i Suhmhuset. Se program på baksida av bladet.

Møteserien er allerede i full gang, med Tommy Prestø som høstens første foredragsholder. I hans foredrag ble tilhørerne gitt informasjon om botaniske verdier og i hvilken grad disse blir ivaretatt i verneplaner for skog i Midt-Norge. Engasjerte tilhørere fulgte opp med en rekke spørsmål i kjølvannet av et inspirerende foredrag. Vi sporet et klart grunnlag for fruktbar dialog mellom de ulike partene i skogvernsspørsmålet. Uttalelser fra representanter for forvaltning og skogtaksering ga inntrykk av vilje om større integrering av biologisk mangfold i fremtidens skogsdrift.

Når vi kan presentere møteprogrammet for våren 2006 allerede i dette nummer av Orebladet, er det langt på veg takket være velvillige foredragsholdere. Herved stor takk til disse for

vesentlige bidrag til foreningens virksomhet. Faglige, populære foredrag vil fortsatt utgjøre ryggraden i foreningsarbeidet sammen med sommerhalvårets ekskursjoner. Vårens foredrag tar opp tema som geografisk beveger seg fra hjemfylkene og helt ned til Magellanstredet, med faglige vinklinger som berører både geologi og medisin.

Av andre viktige saker som angår foreningen, utgjør Markaplanen i Trondheim et aktuelt tema. Nærhet til Trondheim gjør at planen angår mange av medlemmene direkte. Botanisk forening er høringsinstans overfor Byplanavdelingen i Trondheim kommune. Det dreier seg om to program, nemlig

- (1) *Handlingsprogrammet for naturmiljøet i Trondheim kommune – bærekraftig forvaltning og bevaring av biologisk mangfold*, og
- (2) *Markaplanen, handlingsprogram for turfriluftsliv*.

Med høringsfrist 17. november når vi kanskje ikke utgivelsesdato for

dette nummeret, men saken nevnes likevel ettersom den fortsatt er relevant og har prinsipielle sider. I denne og andre høringssaker er foreningen i et alvorlig dilemma pga. begrensede ressurser til å få produsert en faglig forsvarlig høringsuttalelse i tide. Styret utfordrer ressurspersoner blant medlemmene til å engasjere seg i utarbeidelse av høringsuttalelse, jfr. e-post om saken som nylig ble sendt til alle medlemmene. Vi forsøker også å samarbeide med beslektede organisasjoner om en eventuell fellesuttalelse, først og fremst med Forum for natur og friluftsliv (FNF), som så langt ser positivt på et slikt initiativ.

Foreningen har siden forrige utgave av Orebladet gjennomført et variert ekskursjonsprogram. Referat fra årets ekskursjoner finnes i dette nummeret, med unntak av Villblomstenes dag som vi kommer fyldigere tilbake til i neste nummer.

Oppslutningen om arrangementene har vært varierende, men i hovedsak har vi hatt et stort antall planteinteresserte turgåere på våre ekskursjoner. Det er en generell målsetning for foreningen å bidra til økt natur- og botanikk-interesse i befolkningen, uten at maksimal oppslutning skal være noe hovedmål for ekskursjonene. Her er foreningens politikk å lage variasjon, både geografisk og fagbotanisk. Men styret erkjenner at markedsføring av arrangementene er en viktig del av foreningens arbeid. Ikke minst fikk vi erfare dette under

årets Villblomstenes dag, som for enkelte turer i Trondheimsområdet fikk lav oppslutning. Årsaken var først og fremst mangelfull annonsering. Og selv om dette var en følge av et sammentreff av uheldige omstendigheter, tar styret selvkritikk og lærdom av denne saken.

Samarbeidet med institusjonen "Byen, bygdene og kunnskapen" (BBK) er nå godt etablert, til fordel for begge parter, både økonomisk og i markedsføringsøyemed. Vi er for fremtiden sikret god spalteplass både i kunnskapskalenderen og i fellesannonser med BBK i Adresseavisen.

Dermed er det på tide å rette en stor takk til artikkelforfatterne i dette nummeret av Orebladet, med artikler som hver for seg utgjør viktige bidrag til kunnskapen om regionens botaniske mangfold. Tre artikler tar for seg sjeldne enkeltarter for regionen; dalfiol, snøgras og evjebrodd. To andre artikler omhandler henholdsvis tre grupper storvokste svæver og en hybridobservasjon mellom kratt-humleblom og enghumleblom.

Avslutningsvis oppfordres leserne til å møte opp på de arrangementene den enkelte finner av interesse. Møtene avsluttes tradisjonen tro med kaffe og kaker - til kostpris.

**God lesning!
Vel møtt!**

Arne S. Odland, Leder i NBF-TLA

Rødlistearten dalfiol *Viola selkirkii* Pursh ex Goldie, - funn og fangstfolk med spesiell vekt på Trøndelag og Midtre Gauldal

Av Leif Galten

Dalfiolen er en vårplante som gjerne vokser på baserik grunn i fuktige edelløvskoger, gråorskoger og flommark, granskoger og i bekkekløfter eller rasmarker. Dette er en relativt sjelden art, og den er oppført i den nasjonale rødlista under kategorien hensynskrevende (DC, se DN 1999).

Den som vil se dalfiolen i blomst, må starte sesongen tidlig. For dette er ei plante som gjerne vil gjøre unna blomstring og frøsetting før sommerens frodighet setter inn i all sin velde. Arten er ganske lett å kjenne på hjerteformete, tynne blad med svakt rynkete og spredt hårete overside og med smal og karakteristisk åpning ved bladskafet, spisse øreblad som er delvis vokst sammen med bladskafet, spisse begerblad, blekblå kronblad, og lang og tjukk spore (figur 1). Steril kan den forveksles med unge bladrosetter av skogfiol *Viola riviniana*. Men skogfiolen vil etter hvert få opprett stengel med blad og blomst, mens alle blomsterskaf og blad hos dalfiolen kommer rett fra jordstengelen.

Nå er det slett ikke sikkert at dalfiolen vil vise fram noen blomst. Den opptrer ofte bare med bladrosetter eller med kleistogame (lukkete) blomster.

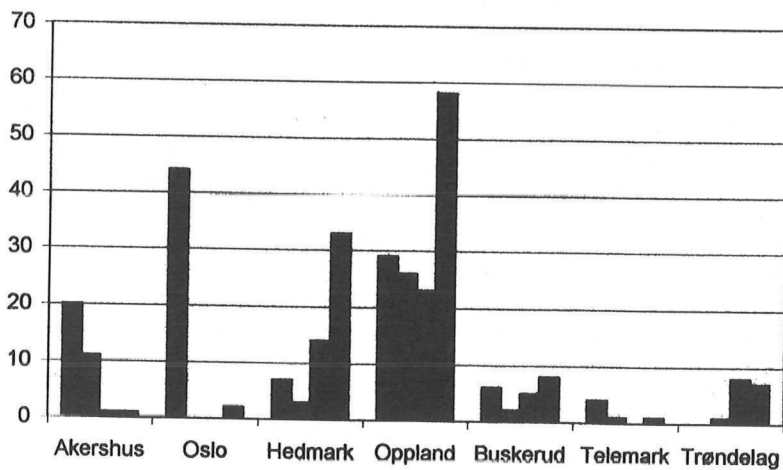
Plantegeografisk faller dalfiolen inn i gruppen for østlige arter (Lid & Lid 2005). Det er samlet flest belegg i Akershus, Oslo, Hedmark og Oppland, med en uttynning vestover inn i Buskerud og Telemark og nordover inn i Sør-Trøndelag (figur 2). Arten har enkeltforekomster i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Nordland.

Jarle Inge Holtens funn av dalfiol i Sunndalen i Møre og Romsdal i 1975 og ikke minst Tom Helli Hoftons registrering i Luster i Sogn og Fjordane i 2003 tyder på at arten er i ekspansjon. Men de eneste funnene i nordvest er på sin side meget gamle og taler imot en slik ekspansjon. Eldst er pioneren M.N. Blytts funn fra Alsten i Alstadhaug i 1841. Den andre forekomsten i Nordland er fra Størdal i Saltdalen, Gunnar Brodal 1937. Eldste funn i Trøndelag er signert S. Stokstad, fra Vanvikan i Leksvik i 1920. Siden er ikke dalfiol belagt i nordfylket.

Rødlistearten dalfiol trues av at egnede arealer innsnevres som følge av endret bruk. I figur 2 er antall belegg i fylkene gruppert i innsamlingstidsbolker, se figurteksten. Ser vi på fordelingen for Akershus og Oslo (og

Figur 1. Dalfiol. Folstadøyen, Støren. 14.05.2005. Foto: Leif Galten

Figur 2. Antall belegg av dalfiol *Viola selkirkii* ved herbariene fordelt på fylker. Søylene innen hvert fylke viser fra venstre antall belegg før 1900, 1900-1949, 1950-1974, 1975-2005.

Telemark; tre av seks belegg er gamle fra Skien og Notodden), kan vi ane hva arealforringelse har å si for arten. I disse pressområdene er dalfiol snaut nok registrert etter 1950, mens arten er rikelig belagt tidligere. For "kjernefylkene" Oppland og Hedmark, men også for Buskerud og Sør-Trøndelag, ser vi derimot en økning av antall belegg i de to siste tidsbolsøylenene. Dette viser at presset på egnede arealer ikke er faretruende, selv om hogst og andre bruksendringer også sikkert gjør seg gjeldende i disse fylkene. Stolpene avspeiler her sannsynligvis heller botanikernes økende interesse for områdene.

Det store oppsvinget i Oppland fra 1975 skyldes i hovedsak Rolf Y. Bergs bekkekløft-undersøkelser i Gudbrandsdalen og Eli Fremstads undersøkelser av flommark langs Gudbrandsdalslågen. For Hedmark kan Finn Wischmanns grundige undersøkelser av Nes og Helgøya i 1958-61 avleses som økning i antall belegg, men det store oppsvinget kommer med Anders Often og hans medhjelperes systematiske registreringer av floraen i Hedmark i 1990-årene. Deres arbeid kulminerer med en skisse til en lokalflora for Hedmark (Often m.fl. 1998).

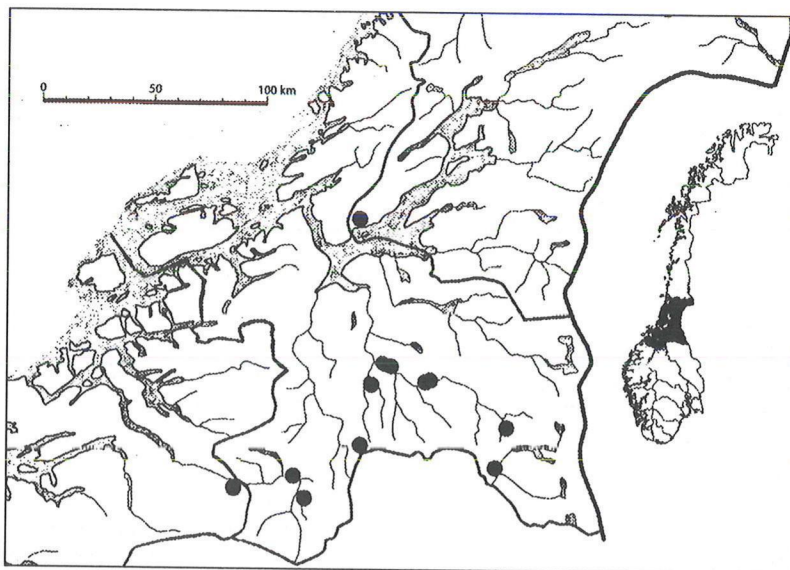
Prikk-kartet i figur 3 viser registrerte forekomster av dalfiol i Midt-Norge. Funnene i Nord-Trøndelag og i Møre og Romsdal er kommentert ovenfor. I Sør-Trøndelag foreligger 15 regist-

erte belegg fra 12 voksesteder. Da er et fotobelegg fra undertegnede medregnet, se nedenfor.

To markante skikkelser i norsk botanikk står for 11 av de i alt 15 beleggene:

Tore Ouren satte i 1950-60-årene Midtre Gauldal på det botaniske kartet med sine lokalfloraer for Budal, Soknedal, Støren og Singsås. Han gjorde fire funn av dalfiol i de sørvendte almeliene ved Gaula fra Singsås til Støren i 1959 til 1988. Men først ute var hans kone Inger som fant dalfiol på Snøan i Soknedal i 1953, omtrent der Hauka renner ut i Sokna. På etiketten står begge ektefellenes navn, som seg vel hør og bør på den tida. Tore Ouren bestemte i første omgang de to funnene fra Godøyen og Tilset på Rognes til bakkefiol *Viola collina* (1962). Dette har han seinere rettet med sirlig håndskrift i eksemplaret av Størenfloraen ved folkebiblioteket på Støren. Hans to øvrige registreringer ved Gaula er fra Villmannsøyen (1959) og Kjørkvoll (1988) i Singsås, begge steder bestemt til dalfiol ved første registrering.

Som meget ung botaniker fant Reidar Elven i 1961 dalfiol i ei østvendt ur i Skårhammerdalen på vestsida av Glåma tre kilometer vest for Røros by. Han gjenfant arten på samme lokalitet i 1964, 1967 og 1995. Sett bort fra at han hver gang tok belegg, må dette kunne kalles floravokteri med dagens terminologi. Elven står

Figur 3. Utbredelsen av dalfiol *Viola selkirkii* i Midt-Norge basert på belegg i herbariene. De to nordligste, delvis overlappende prikkene ved Gaular representerer fire adskilte voksesteder, se teksten.

også for et funn ved Nåvårdalen i Rennebu (1975) og i Skordal i Rugeleåa i Holtålen (1989), siste sted sammen med Halvard Elven.

Dalfiol er også funnet i Oppdal kommune. Sigmund Sivertsen registrerte arten første gang vest ved Olbu i 1988. Som vist på prikkartet er dette nær Jarle Inge Holtens funn fra 1975 i en oreskog rett sør for Hjelle gård øverst i Sunndalen (Møre og Romsdal). Seinere, i 2003, kom Holten over dalfiol i høystaudepreget gråorheggskog i Loslia øst for Driva.

På Støren i Midtre Gauldal har dalfiolen stått relativt trygt i Granøyen plantefredningsfelt ved Gaular, rett nordvest for Ourens Tilset-forekomst. Kjell Ivar Flatberg registrerte forekomsten i 1972, i forbindelse med opprettelse av verneområdet. Dalfiolen blomstret her rikt i begynnelsen av 1990-årene. Voksestedet er rett vest for brua over Tildra, ved stien til det nedlagte bruket Nedre Folstadflotten og nesten under informasjonstavla for plantefredningsfeltet.

For få år siden foretok NSB kantryd-

ding langs Rørosbanen. Blant annet hogde de ut alm-gråorskogen i en sone et godt stykke opp i plantefredningsfeltet. Hogstsonen er nå tilvokst av gråorkratt, hvilket ser ut til å være i ferd med å kvele dalfiolen. Våren 2004 ble to sterile bladrossetter registrert på det gamle voksestedet, mens iherdig leting ikke gav noen funn her våren 2005. Det har imidlertid lyktes å finne arten høyere oppe i lia, ved og ovenfor stien til Nedre Folstadflotten, i alt tre nye voksesteder med få og, med ett unntak, bare sterile planter. Her vokser arten i noe fuktig, sterkt hellende alm-gråorskog.

Fra Granøyen strekker den bratte Folstadlia seg ut av plantefredningsfeltet og to kilometer vestover langs Gaula til Folstadøyen. Herfra har Støren Museum og historielag, med hjelp fra elever ved Gauldal videregående skole, ryddet den gamle ferdssveien opp til Nedre Folstadflotten, den såkalte "Snevegen". For sommeren 2005 ble sterile eksemplarer av dalfiol registrert langs denne stien, i fuktig alm-gråorskog og sammen med stortveblad *Listera ovata*.

Turen inn i plantefredningsfeltet fra den lille P-plassen ved Folstadøyen kan forresten varmt anbefales. De første 500 metrene går langs fiske-/skogsbil-vei nær Gaula, gjennom frodig og artsrik flommark-gråorheggskog med dominans av strutseving *Matteuccia struthiopteris* og

med skogsivaks *Scirpus sylvaticus* midt i skogsbilveien! "Snevegen" skjærer bratt opp skrålia fra "Røffhøløyen" gjennom meget artsrik alm-gråorskog med blant annet junkekbregne *Polystichum braunii*, piggstarr *Carex muricata* ssp. *muricata* og, i våraspekt, store bestander av maigull *Chrysosplenium alternifolium* og gullstjerne *Gagea lutea* bokstavelig talt ut i stien på sine steder.

Velger vi i stedet å ta fiskeveien langs Gaula nordvestover fra Folstadøyen, kommer vi ganske raskt inn i en granrik gråor-heggskog med stedvis dominans av enten strutseving eller skavgras *Equisetum hyemale* i feltsjiktet. I denne skogen ble dalfiol i fin blomstring funnet våren 2005 (figur 1). Innen ei flate på 2 x 1 m i veikanten telte undertegnede tre blomstrende og 15 sterile planter.

Andre arter inni eller i berøring med flata var:

- skogsnelle *Equisetum sylvaticum*
- gran *Picea abies* ssp. *abies*
- gråor *Alnus incana* ssp. *incana*
- skogstjerneblom *Stellaria nemorum*
- rød jonsokblom *Silene dioica*
- engsoleie *Ranunculus acris*
- krypsoleie *Ranunculus repens*
- villrips *Ribes spicatum*
- rogn *Sorbus aucuparia*
- enghumleblom *Geum rivale*
- bringebær *Rubus idaeus*
- hegg *Prunus padus*
- gjøkysyre *Oxalis acetosella*
- skogstorkenebb *Geranium*

sylvaticum

- tystbast *Daphne mezereum*
- fjellfiol *Viola biflora*
- stemorsblom *Viola tricolor*
- hundekjeks *Anthriscus sylvestris*
- åkerdylle *Sonchus arvensis*
- løvetann *Taraxacum* sp.
- firblad *Paris quadrifolia*
- gullstjerne *Gagea lutea*
- sølvbunke *Deschampsia cespitosa*
- hundegras *Dactylis glomerata*
- storraapp *Poa remota*
- sauesvingel *Festuca ovina*
- hundekveke *Elymus caninus*

Det ble ikke tatt belegg, men en bil-deserie fra lokaliteten, ovenfor kalt fotobelegg, ble oversendt TRH. Dette fotobelegget er tatt med i prikk-kartet i figur 3. Dermed er det i alt fire belagte forekomster av dalfiol i lia ved Gaula fra Godøyen på Rognes til Folstadøyen på Støren, en strekning på ca åtte km. Lokalitetene ligger dermed så tett at de kommer fram som to delvis overlappende prikker i figur 3. Som nevnt ovenfor er det på strekningen i tillegg registrert fire andre voksesteder som ikke er dokumentert med belegg.

Tar vi med de to forekomstene i Singsås og forekomsten på Snøan i Soknedal, er det i alt sju belegg fra Midtre Gauldal. Regner vi med forekomsten i Skordal i Holtålen, framstår Gauldalen nærmest som et trøndersk kjerneområde for dalfiol. Beleggene spenner dessuten i tid jevnt fordelt fra 1953 fram til i dag. Slik viser arten kontinuitet i området.

Interessant er også forekomstene vest i Oppdals-området, registrert i tidsrommet 1975-2003. Aner vi her en ekspansjon vestover?

I hovedsak bygger denne artikkelen på registrerte belegg av dalfiol ved herbariene. Arten figurerer trolig også på enkeltes artslistor uten at belegg er tatt. Dessuten starter dalfiolen sesongen tidlig og kan dermed også ha blitt oversett.

Hjertelig takk til Eli Fremstad, NTNU, og Oddvar Pedersen, UiO, for utskrifter fra henholdsvis TRH og fra herbarienes samledatabase. Når ikke annet er sagt, refererer voksestedangivelser og årstall for funn seg til disse utskriftene.

Litteratur

- Direktoratet for Naturforvaltning (DN). 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998.- Rapport nr 3-1999.
- Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. 7. utg. Red.: Reidar Elven. - Det Norske Samlaget, Oslo.
- Often, A, Haugan, R., Røren, V. & Pedersen, O. 1998. Karplantefloraen i Hedmark; sjekkliste, plantegeografiske elementer og foreløpige utbredelseskart for 488 taksa. - Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvern-avdelingen, rapport nr 6/98: 1-261.

Leif Galten, Frøsetåsen 3B,
7290 Støren
leif.galten@gauldal.vgs.no

Gjenfunn av evjebrodd *Limosella aquatica* i Trondheim og om arten ellers i Midt-Norge

Av Eli Fremstad

Etter feltarbeid i flere av de store østnorske vassdragene er jeg blitt nokså fortrolig med den vesle evjebrodd *Limosella aquatica* på leirete elvestrender. Den er ikke direkte en sjeldenhet, for den finnes spredt fra nedre Østlandet like til Finnmark. Men den er ikke særlig vanlig heller, og det er alltid hyggelig å finne den, uansett. Og det opplevde jeg igjen i sommer, i Trondheim.

I Midt-Norge er det ikke mange kjente lokaliteter for evjebrodd, bedømt etter hva Trondheimsherbariet (TRH) har av belegg. To belegg er fra Håsøran i munningen av Driva i Sunndalsøra. Der har Jarle N. Kristiansen samlet den to ganger, i 1984 og 1993. I 2003 ble den funnet i ei evje ved Fiske i Surnadal av Finn Oldervik og Ingvar Stenberg. Dessuten angis den fra Smøla av Gaarder & Jordal (2003) og på 6-7 voksesteder(?) i Møre og Romsdal. De karakteriserer den som sterkt truet i fylket.

Fra Nord-Trøndelag var evjebrodd ikke belagt i TRH inntil i år, da tre belegg kom inn fra Tommy Prestø. I 2004 samlet han evjebrodd i Overhalla nær Eidsvatnet og på to lokaliteter i Snåsavatnet. Det kan tyde på at arten har vært oversett i Nord-Trøndelag. Fra Sør-Trøndelag har

herbariet fire belegg. Det yngste er fra 1936 og stammer fra "Mæla" som skal ligge i Melhus ifølge R. Tambs Lyche som samlet den. Det er ikke klart hvor det kan være i Melhus, for søk i "Norgesglasset" til Statens kartverk ga ikke umiddelbart svar på hvor det finnes steder langs vann og vassdrag som begynner på "Mæl-" eller "Mel-" i Melhus kommune. Den letingen får vente til en annen gang.

De tre øvrige beleggene av evjebrodd fra Sør-Trøndelag er alle fra Trondheim. To er fra "Ladeøren(e)" og plukket der en gang i august 1895 av O.A. Hoffstad. Han må ha forsynt seg godt av bestanden, for beleggene som TRH har, er kommet inn via herbariene til Jon Rekstad og Nordafjelske skolemuseum, mens vi ikke har noe belegg som kommer direkte fra Hoffstad selv.

Det var nokså vanlig tidligere at finnerne av "gode funn" ga dubletter til andre samlere; TRH har mengder av slike dubletter. Herbariet til skolemuseet ble laget av Einar Fondal i 1950-årene. Han arbeidet mye i herbariet til Vitenskapsmuseet, og jeg ser ikke bort fra at Fondal for en såpass sjelden art tok materiale fra de vitenskapelige samlingene for å få evjebrodd representert i skoleherba-

riet. TRH har ingen belegg av evjebrodd samlet av Fondal, så han så den kanskje aldri ute. Flertallet av beleggene i skoleherbariet er ellers samlet av Fondal. Nordaffjelske skoleherbarium kom oss i hende først for få år siden etter at det i lange tider hadde vært stuert bort hos museets formidlingsseksjon.

Tilbake til evjebrodd i Trondheim. Det tredje belegget er samlet 15.9. 1906 og kommer fra S. Dahls samling. Det er sannsynligvis samlet av Dahl selv. Funnstedet angis til "I fjæren ved Nidelven ovenfor Gamle bybro. Dyndet fjære under høivandmerket, sparsomt." Siden har ingen sett (eller samlet) evjebrodd i Trondheim. Den nevnes ikke av Høeg (1945), sikkert fordi begge funnstedene lå innenfor de gamle bygrensene til Trondheim og ikke i Strinda.

Det er derfor ikke så rart at Båtvik (2002) fører den opp i gruppen "Arter som trolig har vært samlet i Trondheim kommune, men som vi nå behøver å ettersøke for å finne ut om de faktisk fortsatt vokser der." Det der med "trolig" var unødvendig, idet vi vitterlig har gode belegg av evjebrodd fra Trondheim.

Det var ikke i mine tanker å lete etter evjebrodd da jeg 21.6.2005 gikk fra et bedre måltid på Bakklandet ut i bredden av Nidelva rett sør for Gamle bybro for å se hva som kunne vokse der. Cirka 100 m sør for østsiden av brua ligger det lille skjæret Skjæ-

linghylla, det eneste skjæret i de nedre delene av Nidelva. Det blottlegges ved lavvann, og denne dagen i juni var det både liten vannføring i elva og fjære sjø. Flo merkes flere kilometer oppover løpet, så miljøet ved Gamle bybro er brakt. Den grusete elvebredden og skjæret har et tynt belegg av leire og alger, som gir et sleipt underlag selv for solide joggesko. I små senkninger i berget er leirlaget tilstrekkelig tykt og stabilt til at evjebrodd kan vokse der. Dette kan være eksakt samme voksested som S. Dahl fant evjebrodd på i 1906. Det var en del individer der, spredt på flere små leirfylte senkninger i berget. Så tidlig i sesongen var plantene relativt småvokste, men flere var i blomst og hadde de karakteristisk spadeformede tuppene på de best utviklede bladene. Det ble selv sagt tatt belegg for TRH.

Hvorvidt evjebrodd har vokst ved Gamle bybro hele tiden siden 1906, eller om den har vært borte en tid og senere er kommet tilbake (i så fall hvor fra?) er ikke godt å vite. Jeg er tilbøyelig til å tro at den har vært der hele tiden, men er blitt oversett av dem som på samme sted har lett etter evjesoleie *Ranunculus hederaceus*, som inntil 1950-årene vokste ved brua og tidligere også på et par andre steder langs Nidelva og fjæra bortover til Lade. Men *den* er nok definitivt forsvunnet. Som i Møre og Romsdal må vi si at evjebrodd er sterkt truet, med én dokumentert forekomst i dag, på et lite skjær i

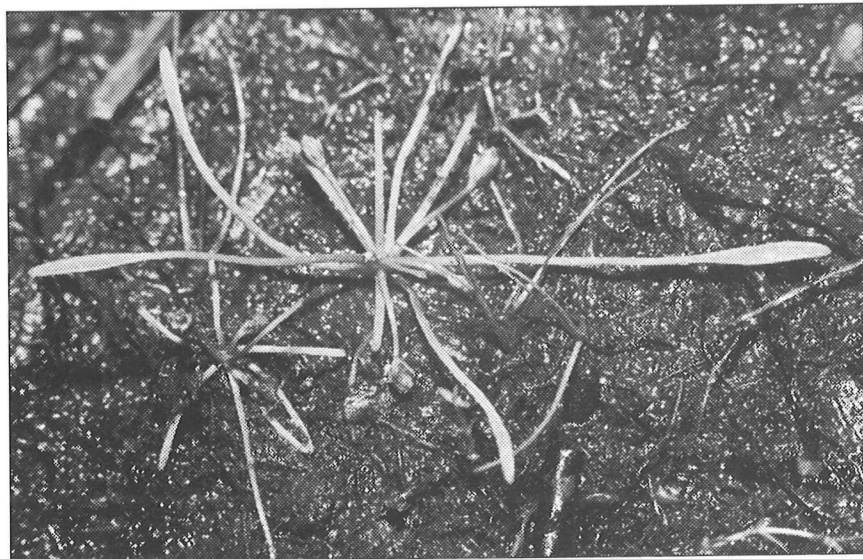
Nidelva, midt i Trondheims bykjerne.

I løpet av to sesonger har jeg påvist at to antatt utdødde arter i Trondheim fremdeles finnes i kommunen, jf. historien om korsandmat *Lemna trisulca* (Fremstad 2004). Også andre arter i Båtviks lister er verdt en kommentar, fordi vi nå vet litt mer om noen av dem, men det får bli en annen gang.

Eli Fremstad
NTNU, Vitenskapsmuseet,
Seksjon for naturhistorie
Eli.Fremstad@vm.ntnu.no

Litteratur

- Båtvik, S.T. 2002. Trondheimsfloraen i endring. – Orebladet 2002-1: 7-15.
- Fremstad, E. 2004. Sørnypvatnet og korsandmat i Trondheim – ingen av dem er helt forsvunnet. – Blyttia 62-4: 193-196.
- Gaarder, G. & Jordal, J.B. 2003. Regionalt sjeldne og truede plantearter i Møre og Romsdal. Foreløpig rapport. – Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelinga Rapport 2003-1: 1-55.
- Høeg, O.A. 1945. Planteveksten i Strinda. – Særtrykk av Strinda bygdebok III: 451-470.

Evjebrodd *Limosella aquatica*, ikke fra Nidelva, men fra Kängsön ved utløpet av Råne älv nær Norrbotten i Sverige. Foto: Svein Båtvik

Mer om svæver – *Hieracium*: Noen notater om tre interessante grupper: *Foliosa*, *Prenanthoidea* og *Rigida*

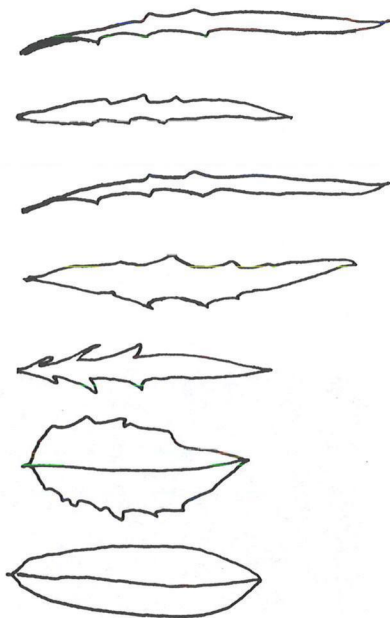
Av Arne Garthe

Disse tre gruppene er alle relativt storvokste og bladrike arter med forskjellige krav til voksested som f.eks skogkanter, høgstaudevegetasjon, kratt, veikanter, osv. Med andre ord nesten over alt i naturen.

Sect. *Foliosa*

Foliosa (bladsvæver) regnes som en svært vanskelig gruppe. Dette har sammenheng med den store formrikdom hos enkelte taksa, f.eks skjerm-svæve *H. umbellatum*, som har både seksuelle og apomiktiske varianter, og som derfor ikke (heldigvis!) kan deles opp i stabile småarter. Høyden på skjerm-svæva varierer fra 10 til 160 cm, den har svært mange blad (opptil 50-60) som har innrullet bladkant og som alltid er netttåret. Bladene kan være nesten helrandet eller med tenner, brede eller smale; se illustrasjonen av en del varianter i figur 1. Korgene er som regel helt uten hår eller kjertler, men kan ha noen få hår, kjertler og/eller stjerne-hår; – her er det sannelig mye å velge i!

Til denne seksjonen hører også *H. crocatum* og *H. inuloides*. De skilles lett fra skjerm-svæve ved at korgene har mye kjertelhår av forskjellige

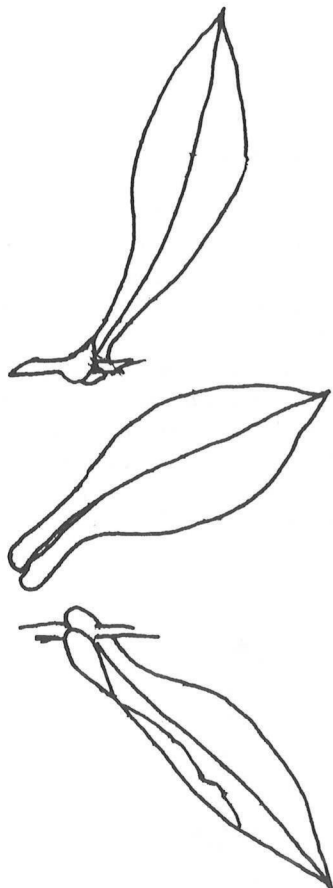
Figur 1. Bladformer hos skjerm-svæve *Hieracium umbellatum*. Fritt etter Zahn (1921).

stjerne-hår. Det beste råd for sikker bestemmelse er å lese nøkkelen og gruppebeskrivelsen svært nøye.

Sect. *Prenanthoidea*

Prenanthoidea-gruppen (salatsvæver) er også relativt høyvokste og

bladrike; 30-120 cm og med 10-30 (50) blad. Disse er stengelomfattende og i mer eller mindre grad "pandurate" dvs. "fiolinformet" eller noe innsvinget omtrent på midten, i tillegg er de mer eller mindre tydelig nettåret.

Figur 2. Stengelblad hos *Prenanthoidea*-gruppen (salatsvæver). Fritt etter Pugsley (1948).

Sect. *Rigida*

Typisk for *Rigida* (stivsvæver) er tallrike ensartede stengelblad. De avtar i størrelse oppover stengelen og avstanden mellom dem (internodier) er relativt stor. Tanningen varierer sterkt! Den kan være nesten helt fraværende til uregelmessig grov (lange tenner). De fleste artene har kun noen få bladtenner, mange har tre på hver side av bladet, hvor den midterste er lengst. Bladene er *ikke* nettåret!

Artene har ikke bladrosett, men noen ganger kan de to-tre først utviklede overleve og være tilstede under blomstringen. Hos noen arter kan det dessuten være en "falsk" rosett av tetsittende stengelblad helt nederst. Vegetativ formering skjer ved underjordiske knopper, aldri en overvintrende bladrosett.

Artene i *Rigida* regnes for å være de aller vanskeligste å bestemme sikkert. Grunnen er at de modifiseres ganske kraftig etter hvordan lys- og jordforholdene er. Det finnes i tillegg en rekke lokale kloner som ikke så lett kan føres til (eller nøkles ut til) *Rigida*.

Til slutt et advarende ord fra Hegi (1987) i forfatterens oversettelse: "Alt for minutiøs differensiering kan, som den hos noen hieraciologer som forsker på begrensede områder, til slutt føre til en ren individbeskrivelse istedet for artsbeskrivelse, og

dette vil da virke sterkt avskrek-kende"!

Figur 3: Bladformer i *Rigida*-gruppen (stivsvæver). Fritt etter Zahn (1921).

Litteratur

- Hegi, G. 1987. Compositae II: Matricaria - Hieracium (2. überarb. und erw. Aufl. von Prof. Dr. G. Wagnitz). Angiospermae, Dicotyledones 4. - Illustrierte Flora von Mitteleuropa: Pteridophyta, Spermatophyta, bd. 6; pp 580-1483. Verlag Paul Parey, Berlin-Hamburg.

- Pugsley, H.W. 1948. A prodromus of the British Hieracia. - J. Linn. Soc. Bot. 54: 1-356, 17 pl.

- Zahn, K.H. 1921. Compositae - Hieracium. - I: Engler, A. 1900-1954. Das Pflanzenreich. Regni vegetabilis conspectus, Hefte 75-77 (864 pp). Verlag W. Engelmann, Leipzig.

Arne Garthé,
Jakob Kjeviks v. 6D,
7020 Trondheim

I den seneste utgaven av Norsk flora (2005) er skjermsvæve Hieracium umbellatum behandlet som eneste art i egen seksjon, sect. Hieracioides, mens bladsvævene sect. Foliosa sensu stricto omfatter omlag 100 apomiktiske småarter i Norge. Stivsvævene sect. Rigida er i samme utgave av Norsk flora oppført som synonym til sect. Tridentata.

Red.

Grein av salat-svæve *Hieracium prenathoides*

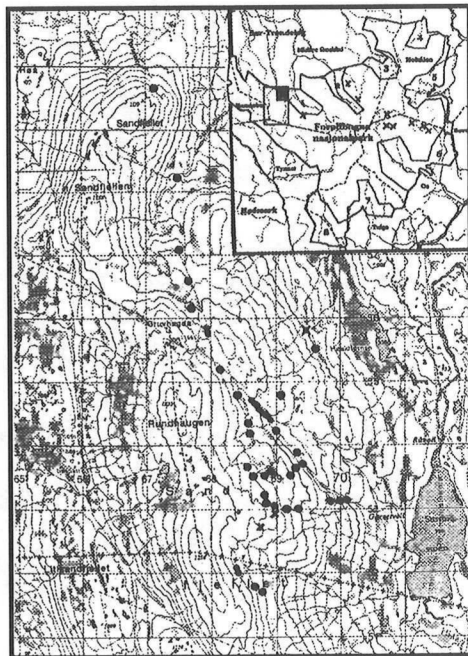
Sandfjellet, - et snøgras-fjell i Forollhogna nasjonalpark

Av Leif Galten

I Orebladet nr. 2/2002 og i Blyttia 62: 2/2004 gjør undertegnede rede for gamle og nye funn av snøgras *Phippsia* (Trin.) R.Br. i Forollhogna nasjonalpark. I sistnevnte artikkel påvises det at spikesnøgras *P. concinna* er registrert i nasjonalparken fra Litløyhøgda i Os nordvestover gjennom nasjonalparken til Rundhaugen i Sandfjellet i Midtre Gauldal (figur 1, lite kartutsnitt), mens vanlig snøgras *P. algida* ikke er funnet øst for Sandfjellet.

Senhøstene 2004 og 2005 fortsatte søkene etter snøgras i Sandfjellet. Dermed er i alt om lag 100 snøleier besøkt på fem turer i tidsrommet 1/9-2002 til 2/10-2005. Inventeringen omfatter østsida av fjellet fra Portdalen ved nasjonalpark-grensa i Midtre Gauldal i nord til høyde 1258 over fylkesgrensa til Hedmark i sør. Området er ca 8 x 3 km stort. Snøgras er registrert med koordinatfesting på 36 voksesteder, se figur 1.

I et stort, nordvendt snøleie øst for Gruvhøgda, et østvendt ditto under høyeste Sandfjellet (høyde 1258) og i en stor, sørøstvendt bekkedal øst for Rundhaugen er det spredte, men likevel sammenhengende forekomster av snøgras. Dette er markert på kartet som en sammenhengende rad

Figur 1. Kart over koordinatfestete forekomster av snøgras *Phippsia* i Sandfjellet (stort kart) og over tidligere belagte forekomster i Forollhogna nasjonalpark (lite kart). Fylt ring: Vanlig snøgras *Phippsia algida*; Kryss: Spikesnøgras *Phippsia concinna*.

av prikker med noe mindre diameter, og hver prikkgrad regnes som ett voksested.

Voksestedene samler seg i høydesonen 1050-1150 m o.h. med gjennomsnitt 1100 m. Lavest registrerte

lokalitet er ved Sandfjellelva; nest nordligste prikk på kartet, 972 m o.h. (figur 2).

Figur 2. Vanlig snøgras *Phippsia algida* i rikt våtsnøleie ved Sandfjellelva; NQ(WGS84) 6751 5823, 972 m o.h. 24.09.2005. Foto: Leif Galten

Vanlig snøgras er virkelig det vanligst forekommende i Sandfjellet. I det nordre snøleiet vest for Hauktjønnan, vokser imidlertid sprikesnøgras og vanlig snøgras sammen (Galten 2004, figur 1). Sprikesnøgras er registrert i to snøleier på hver sin side av en markert høyde rett nordøst for høyde 1258, like på nordsida av fylkesgrensa. Forekomstene av sprikesnøgras er dokumentert med belegg.

Bare seks av de tallrike registreringene av vanlig snøgras er belagt, herav fra én av de tre lokalitetene i Tynset kommune. I Hedmark er tidligere vanlig snøgras bare kjent fra fjellene på begge sider av Einundalen, hvorav den østligste forekomsten ligger i Tynset rett vest for Savalen (Ofte m.fl. 1998). Registreringene i Sandfjellet er således en klar ny østgrense for vanlig snøgras i Hedmark.

Lid & Lid 2005 oppgir Rennebu som østligste kommune med vanlig snøgras i Trøndelag. Alle forekomstene i Sandfjellet nord for fylkesgrensa ligger imidlertid i Midtre Gauldal (figur 1), som dermed er østgrense for arten (Galten 2004).

Av de undersøkte lokalitetene har 15 eksposisjon mot øst, 13 mot nordøst, tre mot nord, ett mot nordvest og fire er eksponert mot sørøst. Det vanlige substratet for begge artene er overrislet, ofte leireholdig grus og sand mellom steiner og med 0-1 grads helning. I den store bekkedalen øst for Rundhaugen og i Portdalen helt i

nord står snøgraset på slik overrislingsmark i bekkekanter og i ett tilfelle ved et tjern. Men det vanligste er et snøleie med mer eller mindre naken stein innerst. Så kommer en sone med overrislet grus i spredt og nesten fraværende vegetasjon, hvori snøgraset vokser. Ytterst er det en sone med sluttet vegetasjon av enten snøull *Eriophorum scheuchzeri* eller i noen tilfeller blankstarr *Carex saxatilis* (Galten 2004: 76, jfr også figur 3). Det later til at vannet som renner over snøgraset, nærmest stuver seg opp mot denne ytre vegetasjonssonen.

Figur 3. Stort, nordvendt snøleie øst for Gruvhøgda i Sandfjellet. Våtsnøleie med blinkende vann svakt til høyre i bildet. Snøull-sonen til høyre for dette igjen. Foto: Leif Galten

Sprikesnøgras er bare funnet på våt og overrislet grus. I bekkedalene øst for Rundhaugen og i Portdalen er vanlig snøgras i fire tilfeller også registrert på grus med mer eller mindre sluttet mosevegetasjon som ikke overrisles og som faktisk kan være ganske tørr (Galten 2004: 77). Artsmangfoldet er adskillig større her enn på overrislet grus.

På 33 lokaliteter ble artene i snøgrasbestanden nedtegnet. Bare iøynefallende kryptogamer ble notert, og navnsettingen er beheftet med noe usikkerhet, da de bare ble feltbestemt. Tabell 1 gir en oversikt over registrerte arter med frekvens oppgitt i prosent.

Snøgrasvegetasjonen på overrislet grus korresponderer fysiognomisk og økologisk med våtsnøleier slik Fremstad beskriver dem (1997). De høyfrekvente artene i plantelista i Tabell 1 nevnes av Fremstad som vanlige og karakteristiske arter i våtsnøleier. Snøgrasene, sammen med hyppig opptreden av vivipart fjellrapp, tvillingsiv, dvergssyre, brearve og fjellbunke, plasserer vegetasjonen i kategorien rikt våtsnøleie. Spredte innslag av fjellarve, fjellskrinneblom, gulsildre, rødsildre, polarkarse og snøsoleie understreker det rike preget ytterligere. Det kontinuerlige innslaget av polarsnelle synes imidlertid å være spesielt for våtsnøleiene i Sandfjellet.

Vegetasjonen i de tørrere moseteppene domineres av binnemoser og snømoser, og med økende innslag av musøre og dverggråurt etter hvert som fuktigheten avtar. Fuktighetsgradienten i vegetasjonen understrekes også ved forekomster av både den fuktighetskrevende rødmarkmosen og rabbearten aksfrytle. Arter som issoleie, fjellveronika, stivstarr, moselyng og safranlav er med på å plassere vegetasjonstypen som musøre-snøleie (Fremstad 1997).

Opptreden av vanlig snøgras viser at næringsforholdene er gode, hvilket ytterligere understrekes ved forekomst av dvergsoleie, bekkesildre, rødknoppnikke og rødmarkmose. Disse artene er ifølge Fremstad alle vanlige i rike våtsnøleier, og de viser dermed nærheten mellom musøre-snøleiene og de rike våtsnøleiene i Sandfjellet.

Særlig fjellrapp, snøull og rypestarr er hyppige i både våtsnøleiene og inne i moseteppene og er således også viktige sammenbindende arter. Førstnevnte art er dessuten med på å understreke det eutrofe preget i disse musøre-snøleiene.

Snøull-sonen utenfor snøgrasvegetasjonen korresponderer godt med Fremstads snøull-utforming av fatignøleie, selv om rikere trofi også her understrekes av spredt innslag av fjellrapp, tvillingsiv, stjernesildre og gulsildre.

Tabell 1. Registrerte arter i 33 snøgras-snøleier i Sandfjellet. Tallene viser artenes frekvens i prosent.

*: Registrert på både overrislet grus og i ikke overrislet moseteppa

**: Registrert bare i ikke overrislet moseteppa

Sprikesnøgras		
Vanlig snøgras <i>Phippsia algida</i>	94* <i>Phippsia concinna</i>	9
Polarsnelle <i>Equisetum arvense</i>	Polarkarse <i>Cardamine pratensis</i>	
ssp. <i>boreale</i>	ssp. <i>angustifolia</i>	6
Fjellrapp <i>Poa alpina</i> var. <i>vivipara</i>	79* Stivstarr <i>Carex bigelowii</i>	6**
Snøull <i>Eriophorum scheuchzeri</i>	70* Blankstarr <i>Carex saxatilis</i>	6
Rypestarr <i>Carex lachenalii</i>	67* Buefrytle <i>Luzula arcuata</i>	6
Fjellbunke <i>Deschampsia alpina</i>	55 Dverggråurt <i>Omalotheca supina</i>	6*
Dvergsyre <i>Koenigia islandica</i>	52 Fjellsyre <i>Oxyria digyna</i>	6
Tvillingsiv <i>Juncus biglumis</i>	45 Binnemoser <i>Polytrichastrum</i> spp.	6**
	Dvergsoleie	
Brearve <i>Cerastium cerastoides</i>	33 <i>Ranunculus pygmaeus</i>	6**
Duskull <i>Eriophorum angustifolium</i>	33 Bekkesildre <i>Saxifraga rivularis</i>	6**
Musøre <i>Salix herbacea</i>	30* Rødsildre <i>saxifraga oppositifolia</i>	6
Blodvrangmose		
Warnstorfia <i>sarmentosa</i>	30 Harerug <i>Bistorta vivipara</i>	3
Fjellkvein <i>Agrostis mertensii</i>	27* Jøkulstarr <i>Carex rufina</i>	3
	Sølvbunke	
Fjellarve <i>Cerastium alpinum</i> coll.	27* <i>Deschampsia cespitosa</i>	3
Stjernesildre <i>Saxifraga stellaris</i>	27* Rødsvingel <i>Festuca rubra</i>	3**
Dvergmjølke		
<i>Epilobium anagallidifolium</i>	24* Moselyng <i>Harrimanella hypnoides</i>	3**
Nøkkevrangmose		
Warnstorfia <i>exannulata</i>	21 Trillingsiv <i>Juncus triglumis</i>	3
Fjellskrinneblom <i>Arabis alpina</i>	15 Aksfrytle <i>Luzula spicata</i>	3**
Fjellsnelle <i>Equisetum variegatum</i>	12 Frostmose <i>Kiaria</i> sp.	3
Issoleie <i>Ranunculus glacialis</i>	12* Fjelltimotei <i>Phleum alpinum</i>	3
Lappvier <i>Salix lapponum</i>	12 Rødknopnikke <i>Pohlia drumondii</i>	3**
Stormakkmose		
<i>Scorpidium scorpioides</i>	12 Snøsoleie <i>Ranunculus nivalis</i>	3
Setersmåarve <i>Sagina saginoides</i>	9* Rosenrot <i>Rhodiola rosea</i>	3
Gulsildre <i>Saxifraga aizoides</i>	9* Grønnvier <i>Salix phylicifolia</i>	3
	Rødmakkmose	
Fjellveronica <i>Veronica alpina</i>	9** <i>Scorpidium revolvens</i>	3**
Snømoser <i>Anthelia</i> spp.	6** Safranlav <i>Solorina crocea</i>	3**
Høyfjellskarse		
<i>Cardamine bellidifolia</i>	6**	

Når denne sonen domineres av blankstarr, er det vanskeligere å finne paralleller hos Fremstad. Torvdannelsen er minimal, men de samme eutrofe fjellplantene opptrer spredt her som i snøull-bestandene. Dette indikerer at vegetasjonstypen i alle fall har en viss tilknytning til Fremstads sotstarr-blankstarr-utforming av ekstremrik fastmattemyr.

Vi kan konkludere med at vanlig snøgras er en hyppig forekommende plante i Sandfjellet. Arten synes å nå sin østgrense her. Søk østover i nasjonalparken, på vestsida av Endalen og fra Grøthaugen mot Forollhogna har ikke gitt funn. Sprikesnøgras er imidlertid funnet tvers gjennom nasjonalparken fra øst til vest. I Sandfjellet møtes de to snøgrasartene. I ett tilfelle er de registrert i samme snøleie.

Snøgras vokser helst på overrislet, leirholdig grus. Sprikesnøgraset er bare funnet på slikt substrat, mens vanlig snøgras også vokser på tørrere, mosedekket grus.

Reidar Elven har kontrollbestemt alle mine belegg av snøgras fra Sandfjellet tillike med mitt materiale fra Forollhogna nasjonalpark forøvrig. Han har også vist til egnet litteratur og gitt meg praktisk opplæring i bestemmelse og atskillelse av snøgras-artene. Tusen takk!

Litteratur

- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. – NINA Temahefte 12: 1-279.
- Galten, L. 2002. Snøgras *Phippsia* i Forollhogna nasjonalpark. – Orebladet 2-2002: 4-8.
- Galten, L. 2004. Nye funn av snøgras *Phippsia* R. BR. i Forollhogna nasjonalpark. – Blyttia 62: 73-78.
- Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora. 7. utg. Red.: Reidar Elven. – Det Norske Samlaget, Oslo.
- Often, A., Haugan, R., Røren, V. & Pedersen, O. 1998. Karplantefloraen i Hedmark: Sjekkliste, plantegeografiske elementer og foreløpig utbredelseskart for 488 taksa. – Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 6/98: 1-261.

Leif Galten,
Frøsetåsen 3B,
7290 Støren
leif.galten@gauldal.vgs.no

Hybriden *Geum rivale* x *urbanum*

Av Syver Svare

Slik ser blomsteren ut hos denne hybriden, som oftast hangande på bøygd stilk som hos enghumleblom, men med gule kronblad som hos kratthumleblom.

Foto Ingrid Bjørklund

Denne kryssinga mellom enghumleblom og kratthumleblom er vel ingen botanisk sensasjon, men eg har ikkje sett den før og heller ikkje sett den omtala.

Enghumleblom *Geum rivale* er svært vanleg her i Orkdal, og blomstrar i mai. Blomsterstilken er bøygd, slik at blomsten ofte peikar rett nedover. Den har fem spisse begerblad og fem ljosraude kronblad som har same retninga som blomsterstilken, og kronblada lagar derfor som ei korg rundt den kjønna delen av blomsten.

Kratthumleblom *G. urbanum* veks

her i Trøndelag i urer og krattskog, og er heller sjeldan. I byar på Sør-austlandet er den svært vanleg, og veks som eit ugras i parkar, under hekkar, på fortaug osv. Mitt fyrste eksemplar fann eg i Oslo, og han trivst godt i Hårråbeitet. Her er blomsterstilken rett og peikar ofte rett opp. Den har fem skarpgule kronblad som står rett ut med ca. 90 vinkel til stilken. Den kjønna delen av blomsten lagar som ein litt mørkare gul knute i midten.

Båe artane har treflika rot- og stengelblad. Hos *G. rivale* er flikane avrunda, men hos *G. urbanum* smale og tilspissa.

Hybriden fann eg sommaren 2004 bak huset vårt, og han blomstra sist i juni månad. Kronblada lagar som ei korg rundt den kjønna delen og blomsterstilken er bøygd, som hos *G. rivale*. Men her er kronblada knall gule. Rot- og stengelblad er som ein mellomting mellom *G. rivale* og *G. urbanum*.

Geum: Latinsk namn på humleblom.

Rivale: Det som veks ved bekken.

Urbanum: Det som høyrer byen til.

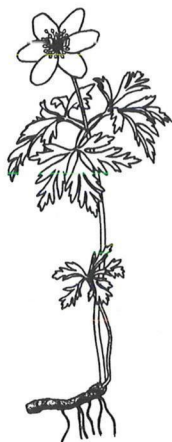
Syver Svare,
Hårråbeitet 6, 7300 Orkanger

Ekskursjonsreferater, Trøndelagsavdelinga 2005

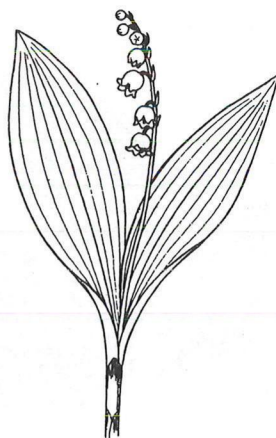
Mandag 9. mai:

Ladestien i Trondheim

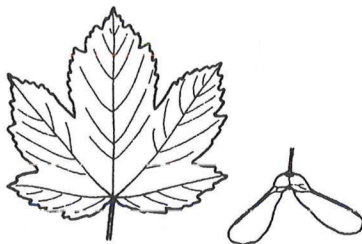
27 deltagere møttes ved Devlebukta kl. 18.00. Fra Devlebukta går Ladestien i to retninger, og ekskursjonsleder valgte å ta retning mot Leangebukta. Hvitveisa *Anemone nemorosa* var nesten helt avblomstret, men ellers var det ikke mye som var kommet i blomst.

Vi startet med nyperose *Rosa* sp., Trondheims kommuneblomst. Det var selvsagt for tidlig å bestemme roser, men den første vi tok for oss, hadde grovc, buete torner. Under den sto liljekonvall *Convallaria majalis* med små, harde knopper, mens vårpengeurten *Thlaspi caerulescens* var på hell, denne beskjedne innvandreren fra forrige århundre som vel gjør ingen fortredd.

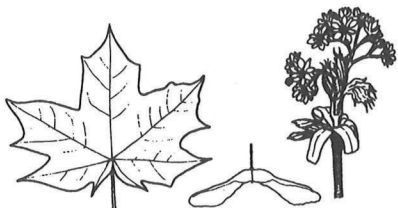

Noen små bregner under en bergskorte ble beundret, det var skjørlok *Cystopteris fragilis*. Hengeving *Phegopteris connectilis* fant vi under platanlønn *Acer pseudoplatanus*

sammen med trollbær *Actaea spicata*, gauksyre *Oxalis acetocella* og hundrevis av frøplanter og ynglinger i alle aldre av denne lønnen. Platanlønn er ingen beskjedne innvandreren, den ble endatil hentet til landet i hage/parksammenheng. Og gjetten om den trives og formerer seg! Skikkelig aggressiv og en kraftig konkurrent både til vår hjemlige spisslønn *Acer*

platanoides og andre løvtrær. Det er så man kan lure på hvordan vegetasjonen blir etter hvert.

Store deler av Ladehalvøya kan karakteriseres som hassel/furuskog, og stien førte oss raskt til disse. Det er ganske stilig med "hasselbukettene". Under disse ble storkransemose *Rhytidiadelphus triquetrus* og etasjemose *Hylocomium splendens* demonstrert, og så ble raskt blanksigdmose *Dicranum majus* og en bjørnemose *Polytrichum* sp. brakt for dagen, mens ekskursjonsleder fortalte om

den isolerte plassen mosene har i plantenes utviklingshistorie.

Siden de fleste ekskursjonsdeltagerne var godt voksne ble det mimret en del over sisselrot *Polypodium vulgare* som var kjekk å kjenne til den gang det ikke var så flust med godter, og barna som var med syns det var greitt å vite at når dinosaurene levde, da var det bregner da! Store var de også.

Berberis *Berberis vulgaris* og krossved *Viburnum opulus* ble demonstrert, og rødhyll *Sambucus racemosa* nevnt, den siste er også ganske vanlig spredt (les: forvillet) på Ladehalvøya, men ikke akkurat i vår rute

for dagen. Istedet for å måtte lete etter den ene sølvasalen *Sorbus aria* som lederen visste av, fant vi en hel liten plantasje med sølvasal til seinere utplantning i Trondheim, rogn *Sorbus aucuparia* var allerede nevnt, og jammen fant vi en ganske stor svenskasal *Sorbus intermedia* også.

Når vi først var samlet under trærne, tok vi for oss forskjellige urter som deltagerne hadde plukket med seg

både underveis og der vi sto: Rødjonsokblom *Silene dioica*, gullstjerne *Gagea lutea*, skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, vårkål *Ranunculus ficaria*, marikåpe *Alchemilla* sp., natt og dag *Viola tricolor*, vinterkarse *Barbarea vulgaris*, gjetertaske *Capsella bursa-pastoris* og selvfølgelig skvallerkål *Aegopodium podagraria*.

Vi hadde nå beveget oss inn på kulturmark der engreverumpen *Alopecurus pratensis* lot seg demonstrere, likeså burot *Artemisia vulgaris* (allergisesongen hadde begynt, selv om disse to siste ikke blomstret ennå). I grasmarka sto flere kraftige bestander av valurt *Symphytum* sp. Uvisst å

si hvilken art det var, men en av deltagerne mente å huske at det var skikkelig blå blomster, så da kan jo *Symphytum asperum* foreslås.

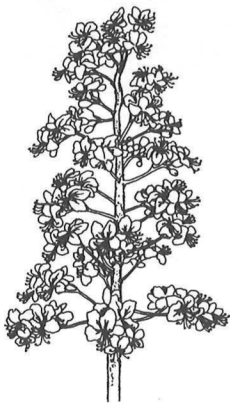

Vi sveipet nedom en liten strandeng der sto en fin bestand av havstarr *Carex paleacea*, og strandkjeksa *Ligusticum scoticum* hadde så vidt kommet med noen blad. Då *Galeopsis* spp. og klengemaure *Galium aparine* var også på vei opp.

Før Ladestien ble anlagt, var Trøndelagsavdelingen av NBF konsulent for kommunen, og foreningen ba bl.a. for noen flekker med strandeng som den gang var i ferd med å bli neddumpet av masse. Hyggelig at det ble tatt hensyn til.

Nedenfor Leangen gård ble balsampoppel *Populus balsamifera*, ask *Fraxinus excelsior*, spisslønn (NB. vår egen, hjemlige, varmekjære art som har fått en slik slem konkurrent) og hestekastanje *Aesculus hippocastaneus* (jo da, det er den det synges om, den i Bygdø allé, den er også importert en gang) demonstrert. Ask-en blomstret.

Krøll-lilje *Lilium martagon* står tett i skogen ved Leangen gård, det var mange som hadde observert denne før og lurt på hva det var. Det står også noen bøketrær *Fagus sylvatica* i Leangenbukta, men så langt kom vi ikke...

Thyra Solem

Mandag 4. juli:

Åpen dag på Sølendet, Brekken i Røros

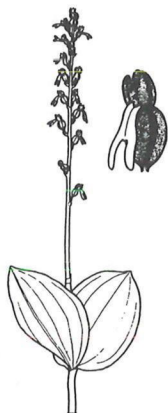
Den årlige omvisningen i Sølendet naturreservat i Brekken arrangert sammen med "Byen, bygdene og kunnskapen" gikk av stabelen 4. juli. Været var fint og varmt, og de om lag 20 personene som hadde møtt opp ved parkeringsplassen fikk en flott dag på Sølendet. De fikk generell informasjon om Sølendet ved Nerlaua og et par timers guiding langs naturstien i reservatet. Det ble orientert om hydrologien i området som gjør Sølendet unikt, om forskning og skjøtsel i reservatet samt glimt fra tida da området ble brukt som slåttemark.

Ved Dalbua var det kafferast og demonstrasjon av skjøtelsutstyr ved oppsynsmann Tom Johansen (SNO).

Mange av artene som er karakteristisk for rikmyr og urterike engskoger

ble demonstrert undervegs. På grunn av det kalde forsommer været sto ennå gullmyrklekken *Pedicularis oederi* i mengder utover myrene. Av samme grunn hadde orkidéblomstringa så vidt kommet i gang. Foruten korallrot *Corallorhiza trifida* ble noen få blodmarihand *Dactylorhiza incarnata* ssp. *cruenta*, flekkmarihand *D. maculata*, lappmarihand *D. lapponica* og stortveblad *Listera ovata* observert i blomst, ellers var det meste i knopp enda.

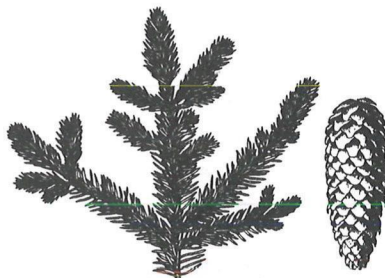
Asbjørn Moe og Dag-Inge Øien

Lørdag 27. august:
Dagsekskursjon til Litlgrevsjøen i Skaun

I et forsøk på å botanisere et ellers lite undersøkt område i Skaun kommune (trodde vi, seinere fikk vi vite at botanisk forening var på ekskursjon her sist på 1970-tallet; Blyttia 38: 113-114), la tre personer ut fra

museet i håp om å finne mye interessant. Vi kjørte vegen innover fra Solstad, forbi Vaddan, og parkerte bilen like sør for Malmsjøen. Herfra tok vi beina fatt og trasket sørover og østover mot Litlgrevsjøen, delvis langs skogsveger.

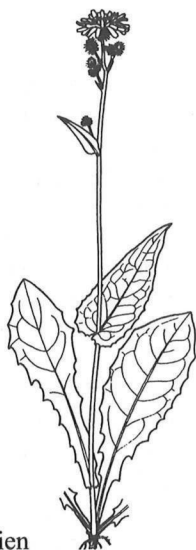
Vegetasjonen var relativt triviell, blåbærskog dominerte på ryggen, men her og der kom vi over rike myrsig og mer lågurtprega granskog.

I vest, sørover mot Vålåtjønnin var det store, relativt ferske hogstflater. Rundt nordenden av sjøen var det en smal sone med rikmyr. Her fant vi bl.a. gulstarr *Carex fluva*, nebbstarr *C. lepidocarpa*, breiull *Eriophorum latifolium*, fjellfrøstjerne *Thalictrum alpinum* og småsivaks *Eleocharis quinqueflora*.

Bortunder Gåsknippen nord for sjøen var det gammel storvokst gran-skog og partier med høgstaudeskog og rik fuktskog, med bl.a. sump-haukeskjegg *Crepis paludosa*, kvitbladtistel *Cirsium heterophyllum*, stortveblad *Listera ovata* og klubbestarr *Carex buxbaumii*.

Dag-Inge Øien

Lørdag 17.september: Soppekursjonen til Frosta

Turen hadde 11 deltagere. Hovedformålet med ekskursjonen var å samle inn materiale til sopputstillingen i Ringve botaniske hage dagen etter, og vi traff vel den eneste dagen med oppholdsvær i september.

Vi kan trygt si på trøndervis at det "aulet med sopp". Og vi har sterk mistanke om at ingen kom seg lenger enn 100 m inn i skogen som var en blandingsskog med gran på skjellsand. Sigmund kom seg med sikkerhet ikke mer enn 5 m av sted på grasmark med gran.

I alt ble 97 arter navngitt, det meste selvfølgelig det vi kan regne som vanlig inventar i en slik blandings-skog. Det var traktkantarell *Cantharellus tubaeformis* nok til alle og gul trompetkantarell *Cantharellus aurora* dukket også opp. Men kantarellene var nok allerede plukket, det var bare så vi fikk registrert at den var tilstede.

Vi syntes oliven svovelriske *Lactarius olivinus* var spennende, og det formelig lyste opp av branngul riske *Lactarius mitissimus*. Den har vi sett mye av i år. Kantskjermssopp *Pluteus tricuspidatus* ser vi ikke ofte, og blir vi etter hvert blaserte på kongesjampinjong *Agaricus augustus*?

For de med sans for de små og uanselige kan nevnes blårandrødskive-sopp *Entoloma cataunicum* og den mer trivielle mørktannet rødskive-sopp *Entoloma serrulatum*. Rosa-fagerhatt *Calocybe carnea* opptrådte med et lite eksemplar.

"Fargesopperne" fikk også sitt med blodrød-, rødskive-, sennep- og kanelslørsopp *Cortinarius sanguineus*, *C. semisanguineus*, *C. croceus* og *C.*

cinnamomeus. Dessuten var det store mengder med rustskivekanelslørsopp *C. fervidus* og en annen som etter finbestemmelse endte opp som mørk kanelslørsopp *C. sommerfeltii*. Helt ukjent for oss alle, men nydelig med rødaktig hatt og sterkt gul stilk.

Huspluggsopp *Paxillus panuoides* var en overraskelse på det kraftige tømmerbordet der vi spiste lunsj.

Dagens rødlistefunn var lærskjegghatt *Ripartites metrodii* (R – sjelden) og gullkremle *Russula aurea* (DC – hensynskrevende). *Cortinarius atrovirens* er dårlig kjent i Norge og er vel i samme kategori.

På hjemveien stoppet noen av deltagerne ved Skatval og plukket med seg seig østerssopp *Pleurotus dryinus*, nok en rødlisteart (R – sjelden).

Det blir noen herbariebelegg etter turen. Artslisten ellers blir lagt inn på data for storsoppregistreringen som foregår på landsbasis.

Thyra Solem og Sigmund Sivertsen

Søndag 18. september 2005: Rapport fra sopputstilling på Ringve

Siden det ikke lenger finnes noe egnet lokale for sopputstilling på Vitenskapsmuseet, ble i år hele prosjektet flyttet til Ringve botaniske hage der lokalene fungerte aldeles utmerket.

”Musserongligaen” nedla et stort arbeid. Det var om lag 100 arter fra ekskursjonen dagen før som ble utstilt, i tillegg hadde vi et lite supplementslager fra tidligere i uken, og noe ble hentet inn fra nærmiljøet rundt og i botanisk hage. Soppkontrollene bidro også til å øke utvalget, så vi endte opp med ca. 140 utstilte sopp.

Voksne betaler en liten sum, og det var ca. 43 besøkende i tillegg til barn som går gratis. Soppkontrollører og arrangører kommer i tillegg. Tidligere år har antallet besøkende vært større, men tatt i betraktning at utstillingen av forskjellige årsaker var lite annonsert og dessuten flyttet fra sentrum, ser vi oss fornøyd med besøksantallet.

Så heretter innarbeider vi Ringvetradisjon på dette arrangementet som vi anser som et verdifullt bidrag til folkeopplysning.

Thyra Solem

INNHold

Lederen har ordet	3	Leif Galten:	
Artikler		Sandfjellet, - et snøgras- fjell i Forollhogna nasjonalpark	17
Leif Galten:		Syver Svare:	
Rødlistearten dalfiol <i>Viola selkirkii</i> Pursh ex Goldie, - funn og fangstfolk med spesiell vekt på Trønde- lag og Midtre Gauldal	5	Hybriden <i>Geum rivale</i> x <i>urbanum</i>	23
Eli Fremstad:		Foreningsstoff	
Gjenfunn av evjebrodd <i>Limosella aquatica</i> i Trondheim og om arten ellers i Midt-Norge	11	Ekskursjonsreferater, Trøndelagsavdelinga 2005	24
Arne Garthe:		Rapport fra soppstilling på Ringve	30
Mer om svæver – <i>Hieracium</i> : Noen notater om tre interes- sante grupper: <i>Foliosa</i> , <i>Pre- nanthoidea</i> og <i>Rigida</i>	14	Møteprogram for våren 2006	32

STOFF TIL NESTE NUMMER AV OREBLADET

For at bladet skal fortsette å gi en presentasjon av plantelivet i Trøndelag, må alle som har noe å bidra med ta kontakt med redaksjonen. Det kan dreie seg om nærmest hva som helst av botanisk stoff med tilknytning til vårt område, små og større artikler f.eks om hvilke prosjekter og botaniske aktiviteter som forskere og studenter driver med, artikler med botanisk tilsnitt innenfor tema som alger, sopp, moser, lav, karplanter, habitater, plantekjemi, plantefysiologi, planteanatomi, plantemedisin, autøkologi, landskapsøkologi, fenologi, plantegeografi, taksonomi, inventeringer, floraprosjekter, sjekklister, forvaltning, undervisning, oppskrifter, osv.; notiser om interessante funn (gjerne med foto), tips om ekskursjons-områder, bokomtaler, og ideer til foreningsaktiviteter kan være noen eksempler.

Frist for manuskripter til vårnummeret: 1. april 2006

Svanholm Olav Dahle
Bugges vei 6 B
7051 TRONDHEIM

B

Returadresse:

Norsk botanisk forening
Trøndelagsavdelingen
Vitenskapsmuseet
Seksjon for naturhistorie
7051 Trondheim

Møteprogram våren 2006

Møtene starter kl. 1900, og foredragene etterfølges av ei enkel servering og sosialt samvær. Møtene holdes i Vitenskapsmuseet i Trondheim, i auditoriet i Suhmhuset, Elvegata 6 (samme hus som Middelalderutstillinga og Café Magasinet; inngang til museets gårdsplass enten fra hjørnet Elvegata/Kalvskinnsngata eller fra Gunnerus' gate).

Mandag 30. januar: Lids flora og karplantene i Norge

Norsk flora er i stadig endring. I foredraget vil det fokuseres både på reelle flora-endringer de siste ca 100 år, og på endringer som skyldes arbeid med systematikk. For det siste punktet vil det særlig bli lagt vekt på endringer i vårt syn på norsk flora. Foredragsholder er prof. Reidar Elven, Botanisk museum i Oslo. Han vil i dette foredraget ta utgangspunkt i den 7. utgaven av Lids flora som kom ut i januar 2005.

Mandag 6. februar: Orkideer i Bayern, Sør-Tyskland

Utvexlingsstudent Heiko Liebel vil i dette lysbildeforedraget presentere ca 30 arter av orkideer og flere "følgearter", og orientere om florakartlegging i Bayern. Trass i sterk kulturpåvirkning har Bayern mange artsrike plantesamfunn med en interessant flora. Heiko er 3. årsstudent ved Universitæt Bayreuth der han studerer geøkologi med hovedvekt på plantegeografi og botanikk. Han er for tida utvexlingsstudent ved NTNU.

Mandag 6. mars: Myr og torvmoser på Ildlandet

Prof. Kjell Ivar Flatberg fra Vitenskapsmuseet; NTNU, tar oss med til de spennende myrområdene på Ildlandet helt på sørpissen av Argentina. Vandrigen gir inntrykk fra flora og vegetasjon med spesiell vekt på torvmosene. Bl.a. er vår heimlige kjøtt-torvmose *Sphagnum magellanicum* beskrevet fra materiale fra disse sørlige myrene. Dette møtet vil bli kombinert med årsmøte i Trøndelagsavdelinga av NBF. Medlemmene vil få innkalling og årsmøtepapirer i posten.

Mandag 3. april: Vakre, men farlige

Hvilke tiltak har vi mot helsefarlig planter? Pollenallergi er et velkjent problem i blomstringstiden. Også innendørs utgjør enkelte planter som pryder vinduskarmen et helseproblem. Ansvarlig for pollenvarslingen i Norge, Hallvard Ramfjord ved Institutt for biologi, NTNU, vil formidle noe av sin kunnskap om planter og helse.

Mandag 8. mai. Dinoflagellater - bare vakre, eller nyttige skapninger?

Forsker Kari Grøsfjeld fra NGU vil presentere dinoflagellater som er plankton og lever i overflatevannet. For å flykte fra "farlige" omgivelser kan de danne hvilesporer av organisk materiale og synke ned på havbunnen. Her blir de liggende som et vitnesbyrd om forholdene de engang levde under. Hva kan de fortelle oss?